

2005.g. marts (6/7)

Kā klājas smilteniešiem

Ilze Kopmane, teksts

26. februārī projekta «Runājošās rokas» ietvaros notika smilteniešu saiets, lai seminārā apspriestu savas dzīves aktuālos notikumus, problēmu risinājumu un iezīmētu tālākās perspektīvas nedzirdīgo kopienas dzīvei šajā novadā, kurā dzīvo vairāk nekā simts nedzirdīgo cilvēku.

Reģiona biedrus vieno kopīgas problēmas un kopīgi pasākumi. Divu gadu laikā palīdzību un konsultācijas dažādos jautājumos meklējuši pie 250 biedru. Lielākā daļa no tiem saistās ar dažādu sociāla rakstura problēmu risinājumu — darba meklējumi, dzīvokļa un medicīnas pakalpojumu apmaksas, tiesu darbi, surdotehniskā palīdzība u.c.

Lielākā problēma — bezdarbs

Smilteniešu lielākā daļa ir bezdarbnieki, jo šajā novadā grūti atrast brīvas darba vietas. Strādā tikai daži cilvēki. Jaunieši meklē citas dzīvesvietas, kur iespējams iekārtoties darbā. Pie tam pārējie pamazām zaudējuši ticību un samierinājušies ar domu, ka darbu neatradīs (par to liecina fakts, ka tikai 3 — 4 cilvēki no zālē esošajiem pacēla roku: es gribētu strādāt).

Palīdz pašvaldības

Labā sadarbība izveidojusies ar vairāku pilsētu un rajonu pašvaldībām, kas katru gadu piešķir finansējumu darba vāja-dzībām (Valkas, Alūksnes, Balvu, Cēsu, Gulbenes, Madonas), kā arī ar vietējiem sociālās palīdzības dienestiem, kas iespēju robežās piešķir pabalstus, konsultē un iesaka, ko darīt, lai atrisinātu kāda biedra jautājumu.

Seminārā piedalījās arī Smiltenes sociālā dienesta pārstāve A.Tiļčika, kas izsmeļoši informēja par visām iespējamām saņemt palīdzību, kā arī par izmaiņām sociālajā likumdošanā 2005. gadā. Viņa aicināja un drošināja sanākušos: «Nāciet, stāstiet par saviem apstākļiem un prasiet palīdzību. Nav ko kaunēties par to. Jākaunas būtu valstij, kas cilvēkus šādā situācijā nolikusi». Vienlaikus Tiļčikas kundze uzsvēra, cik svarīga ir cilvēka vēlme kaut ko darīt savā labā — pēc principa: Palīdz pats sev.

Sarūgtinoša ir arī vēl daudzviet vērojamā nevērīgā, pat neiecietīgā attieksme sabiedrībā pret nedzirdīgajiem. Darba devēji nevēlas pieņemt darbā un atsaka tieši tāpēc, ka cilvēks nedzirdīgs, TV ekrānā reklāmas liek virsū subtitriem, bērni uz ielas izmēdī cilvēkus, kas runā zīmju valodā, medicīnas un tirdzniecības iestādēs nelaipni izturas.

Vēlme būt kopā

Nedzirdīgie cilvēki sanāk kopā dažādos pasākumos, kur var apliecināt un stiprināt savu identitāti. Katru gadu Smiltenes biedri piedalās arī lielākos pasākumos — pašdarbības festi-vālos, koncertos, Nedzirdīgo dienā Rīgā, ekskursijās, izbraukumos utt.

Dažas sarunas

Velga Bērziņa: «Esmu Gulbenes grupas vadītāja. Jau 33 gadus strādāju vienā darbavietā — bij. Gulbenes Lauktechni-kā, tagad SIA «Vārpa». Esmu tur apkopēja, vasarā arī dārzniece un ar savu darbu ļoti apmierināta. Telpas manā pārziņā diezgan lielas, bet pagai-dām spēka pietiek. Patīkami arī tas, ka savā darbavietā jūtos labi — darbabiedri ir draudzīgi, mēs saprotamies labi arī ar priekšnieku. Man personiski problēmas sagādā TV raidījumi. Kaut ko saprast varu, bet labāk būtu subtitri. Nepatīkami arī tas, ka sabiedrībā pastāv grūti pārvarama attieksme pret nedzirdīgajiem u.c. cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Kad kaut ko pārjautā vai cenšas sīkāk noskaidrot, jādzird tādas replikas kā: vajag mazgāt ausis, kurls esi vai utt. Laikam jāpaiet vēl ilgam laikam, lai kaut kas izmainītos.»

Lidija Šilinska: «Uzzināju, ka autoservisa firmā vajadzīga automašīnu mazgātāja. Aizgāju pieteikties, bet darba devējs uzreiz norobežojās — nedzirdīgo nevarot pieņemt — kā ar klientiem izskaidrošoties...»

Sintija Šoldre: «Nesen sāku strādāt šeit par zīmju valodas tulku. Tāda doma un

vēlme radās, vērojot, kā baznīcā dievkalpojuma laikā Cēsīs tulko Gunta Muceniece. Ieskatījos, un man ļoti iepatikās šī izteiksmīgā valoda. Sāku to apgūt pašmācības ceļā — vērojot, mācoties no grāmatas. Bet dzīvā prakse man ir šeit. Ceru, ka spēšu šo valodu apgūt un caur to palīdzēt nedzirdīgiem, kurus jau esmu iepazinusi kā atsaucīgus, sirsnīgus cilvēkus.»

Mana problēma

«Problēmas sākas, kad jādabū izziņas...»

ALEKSANDRS LINIŅŠ, no Rīgas

Man ir labs darbs, saprotoši darba biedri un atsaucīgs priekšnieks. Arī par atalgojumu vai darba trūkumu nevaru sūdzēties. Taču problēmas sākas, kad no ģimenes ārsta jādabū izziņas.

Tā tas bija autovadītāju pārreģistrācijas gadījumā pagājušā gadā, un tā tas ir arī šogad, kad noteikumi prasa iesniegt darbavietā izziņu par veselības stāvokli. Esmu savai ģimenes ārstei skaidrojis savu vajadzību, sadabūjis un nesis jaunus Ministra kabineta noteikumus, ņēmis talkā tulku un pat LNS prezidentu, bet viņa spītīgi (vai bailīgi) turas pie sava — nedzirdīgais nedrīkst, nedzirdīgajam aizliegts utt.

Tas prasa gan laiku, gan nervus. Labi, ka priekšnieks darbā nav birokrāts un saprot situāciju.

Tas nav normāli, ka man attiecīgā amata postenī esošam cilvēkam jāskaidro likumi un lēmumi, kas viņam pašam jāzina un jāseko visām izmaiņām. Tiesa, dzirdu, ka citās poliklīnikās ir uzmanīgāki darbinieki un zinošāka speciālistu attieksme pret nedzirdīgajiem pacientiem. Taču nedrīkstētu būt tāda nevienlīdzība, jo par pakalpojumiem maksāju gluži tāpat kā citi, tāpēc gribu saņemt tikpat kvalitatīvu pakalpojumu kā citur.

Citā ziņā kā nedzirdīgais cilvēks neizjūtu diskomfortu sabiedrībā. Varbūt man vienkārši laimējies ar darbu un cilvēkiem, kas ap mani ikdienā.

Bieži iegriežos arī LNS mītnē, kur varu saņemt man nepieciešamo palīdzību šādu vai citu problēmu risināšanā, un tas ir labi.

Īsziņas

Septiņas vecmeitas

26. februārī KC «Rītausma», pēc tam Valmieras, Smiltenes un Rēzeknes biedrību klubos notika kultūras centra drāmas kolektīva jauniestudējuma «Septiņas vecmeitas» izrāde.

Apmeklētāji kuplā skaitā sekoja līdz latviešu autores T.Bangas lugas notikumiem. Sieviešu bariņa pūles apprecināt vecpuiši vairākas reizes zālē raisīja smieklus un smaidus, un tā bija atzinība labai aktieru saspēlei. Veiksmīgi tēlos iejutās: R.Kurēna, O.Anufrijeva, L.Čerepko, J.Znotiņa, J.Veidemanis, B.Lasmane, A.Gončarova, V.Kaupe, V.Kamare.

Buratīno ienāk Rītausmā

Ivars Kalniņš

Mājās pārnācis, Karlo kā ņēma darbarīkus, tā sāka griezt un veidot lelli. Kādu vārdu lai izraugos? — viņš sev jautāja. — Saukšu to par Buratīno. Šis vārds viņam nesīs laimi. Tā kā lellei vārds bija atrasts, sākās nopietns darbs, un drīz vien...

Aizvadītais gads nedzirdīgo drāmas teātris beidza izrādi «Makss un Morics» ar panākumiem. Jaunajā gadā publiku pārsteidza cits uzvedums. Izrāde «Buratīno piedzīvojumi» iedvesmo skatītājus jautrībai, bet ne tik traki kā palaidņi Makss un Morics. Veselu stundu uz skatuves var sekot vientiesīgā un nerātnā Buratīno izdarībām. Galvenajā — Buratīno lomā pārliecinoši iejūtas Liene Čerepko. Lieliski tika galā arī citi aktieri. Bet leļļu teātra īpaš-nieku Karabasus apbrīnojamā bardzībā atveido Juris Veidemanis. Brīžos, kad ieskanas mūzika, uz skatuves tekalē «vardulēni» kultūras centra deju grupas izpildījumā.

Drāmas teātra trupas režisore Dzintra Kukša atzīmē, ka teātra kolektīvam ir

tradīcija — katru gadu iestudēt izrādi bērniem. «Buratīno piedzīvojumi» ir jautra, bagāta ar interesantiem personāžiem, kurus atveido talantīgie aktieri. Uz izrādi bija ieradušies ne vien kultūras centra apmeklētāji, bet arī ielūgti skolēni no Rīgas nedzirdīgo skolas.

Lai Buratīno palaidņojas ne tikai Rītausmā, bet arī citur, kur ir daudz bērnu!

Pārvēlēšanas biedrībās

Martā reģionu biedrībās notiek biedru konferences, kurās pārvēl biedrību vadību un izvirza delegātus uz kārtējo kongresu šī gada jūlijā Rēzeknē.

Smiltenes biedrības vadībā arī turpmāk būs Dzintra Herbste, Valmierā — Dace Lāce, Kuldīgā — Laima Karlštrēma, Liepājā — Gundega Paņko, Ventspilī — Jeļena Uljanova, Daugavpilī — Elvīra Čaika, Pļaviņās — Ainārs Osmanis, Rēzeknē — Sandra Gerenovska. Rīgā konference notiks 19. martā (par to nākamā numurā). Biedrību valžu sastāvā ievēlēti: aktīvākie biedri, vairākumā tādi, kas jau guvuši pieredzi sabiedriskā darbā iepriekšējos gados.

Starptautiska zinātniskā konference

«Sabiedrība, Integrācija, Izglītība» tāda tēma tika analizēta konferencē Rēzeknē 2005.gada 25. un 26.februārī. Rīgas skolas skolotāji (un arī Rēzeknes Augstskolas studenti) Inese Immure un Uldis Ozols nolasīja referātus. Par Ineses referātu bija ļoti karstas diskusijas. Uldis savukārt sniedza klātesošajiem paraugstundu, ka arī zīmju valodā konferencē var runāt par nedzirdīgo izglītības iespējām.

Tā kā konferences darba valodas bija latviešu, angļu un krievu, jāatrisina nelielas problēmas ar sinhrono tulkojumu zīmju valodā, jo konferences dalībnieki uzsvēra, ka katrs esošais vai bijušais students nokārtojis eksāmenu svešvalodā, tāpēc tulkojums latviešu valodā no angļu un krievu valodām nav nepieciešams. Ja vieslektoros tulkotu latviski, tad nepietiktu ar divām dienām — būtu vajadzīgas trīs vai pat četras...

Traģēdija

Bez tiesībām... dzīvot

28. februārī Balvu slimnīcā galvas-kausa un smadzeņu bojājumu rezultātā miris *Valdis Jasinskis* (42).

Tikai dienu iepriekš — sestdien viņš piedalījās Smiltenes biedrības konferencē kopā ar citiem saviem biedriem. Daudzus, kas Valdi pazina, satrauca jautājums — kā gan tas varēja notikt?

Valda tuvinieki notikušajā vaino policiju un mediķus, kas liktenīgajā dienā pret viņu izturējušies vardarbīgi, ņirgājoties, nav snieguši palīdzību. Valda tēvs uz redakciju atrakstījis vēstuli ar notikumu hroniku, un jāteic — pavisam drūmi kļūst, iepazīstoties ar faktiem.

Atgriežoties no konferences, Valdis saticis paziņu — olimpisko spēļu dalībnieku Austrālijā, un abi iegājuši bārā parunāt. Saruna zīmju valodā nav patikusi jauniešu bariņam, bet incidenta tomēr nav bijis.

Pēc tam Valdis devies uz amatniecības skolas žetona vakaru. Tajā nav ticis ielaists. Pie durvīm bijusi liela burzma un grūstīšanās, kāds jauniešs iesitis Valdim, un viņš nokritis un zemē nogulējies 10 — 15 min. Tika izsaukta ātrā palīdzība, bet pirmā atbrauca policija un ar varu, sitot ar nūjām, ieņēma Valdi automašīnā, neļaujot sniegt viņam medicīnisko palīdzību.

Valdis policijā bez ievēribas tika pamests 16 stundas līdz svētdienas vakaram. Sākumā viņš pūlējās sazināties ar policis-tiem, klabinot durvis. Vēlējās uzrakstīt paskaidrojumu. Tad zuda spēki, viņš zaudēja samaņu...

Tikai svētdienas pievakarē tika izsaukts viņa tēvs un ātrā palīdzība Valdi aizveda uz slimnīcu. Tur Valdis nomira.

Tiesu medicīniskā ekspertīze konstatēja galvaskausa pamatnes lūzumu un smagu smadzeņu satricinājumu. Mediķi atzina: ja būtu savlaicīgi sniegta palīdzība, Valdis izdzīvotu...

Notikums tiek izmeklēts, bet Valda tuvinieki apņēmušies līdz galam cīnīties par

vaininieku sodīšanu. Šāda noziedzīga iz-turēšanās ir cilvēktiesību pārkāpums un pelnījusi bargu sodu. Bet vai tas notiks?

Notikums

Saruna ar olimpisko medaļnieku

Ilze Kopmane

«KS» 1. numurā jau ziņojām par lielāko sasniegumu — sporta orientierista Anda Krama (attēlā) iegūto III vietu un bronzas medaļu sprinta distancē. Par to saruna ar viņu pasaules olimpiādē pēc atgriešanās Latvijā.

o Vai savā mūžā esi saņēmis daudz medaļu?

Ir bijuši dažādi apbalvojumi, bet nozīmīgākais — Eiropas OS čempionātā komandu stafetē zelta medaļa pirms daudziem gadiem (1988). Bet olimpiskajās spēlēs Dānijā (1997) ieguvu 4. vietu īsajā distancē. Tā kā šī — Austrālijā iegūtā medaļa ir man ļoti nozīmīga un svarīga.

o Cik ilgi nodarbojies ar šo sporta veidu?

Nu jau vairāk nekā divdesmit gadus — kopš beidzu skolu. Skolas gadus to vēl pat neiepazinu, aizrāvos ar slēpošanu.

o Kas bija Tavi skolotāji, treneri šajā nezināmajā sporta virzienā?

Tad pirmais jānosauca E. Smalķis. Viņš mani uzaicināja un ieinteresēja. Lai cik dīvaini, bet vecāki, kuri piekopa orientēša-nos, mani tajā neiesaistīja.

Vēlāk šo to paskaidroja Ansis Smons un citi pieredzējuši orientieristi. Arī dzirdīgie biedri vienmēr atsaucīgi un paskaidro, ja kaut ko lūdzu.

Vēl tagad atceros pirmo čempionātu starp nedzirdīgajiem. Cik daudz tur man bija kļūdu un nezināšanas!

Bet ar gadiem prasme, iemaņas, veiklība vairojās, ir tikai neatlaidīgi jātrenējas un pēc iespējas vairāk jāpiedalās visādās sacensībās — ar dzirdīgiem, nedzirdīgiem, vienalga — lai tikai kustībā.

o Tātad sports aizņem diezgan daudz laika. Ko par to saka ģimene?

Šajā ziņā mums viss kārtībā. Ģimene visa ir iekšā šajā sportā. Atceros, kā Ingūna atnāca pirmoreiz uz mežu — sapucējusies kā jau uz satikšanos... Nu jau arī viņai pūrā medaļa Eiropas čempionātā pagājušajā gadā.

Arī dēls un meita bieži vien mums ir līdzi un piedalās sacensībās savā bērnu grupiņā. Turklāt Ingūna vada orientieristu klubu «Zaļā paparde». Tā kā par brīvā laika aizvadīšanu mums konfliktu nav.

o Kā izdodas savienot tik intensīvu sportošanu ar darbu?

Strādāju metālapstrādes rūpnīcā «Ikšķile», un man ir brīnišķīgs darba kolektīvs un saprotoša vadība. Ja nepieciešams, vienmēr iespējams izkārtot darba grafiku tā, lai varētu tikt uz sacensībām.

Domāju, ka sports man palīdz arī labāk strādāt, jo tas dod enerģiju, dzīvesprieku un spēku ikdienas darbiem.

o Tu esi beidzis Fiziskās kultūras akadēmijas Treneru koledžu. Vai savas zināšanas izmanto, mācot arī citus?

Ingūna labāk atzīst Raita Ozola, Agitas Intsones dotos padomus. Karīnai un Emīlam visu esmu iemācījis. Arī jauniešiem stāstu, rādu, skaidroju visu, ko viņi nezina. Bet teorija maz ko līdzes, ja paši neskries, praktiski nemācīsies, uz savas ādas neizjutīs šī sporta pievilcību.

Diemžēl jāatzīst, ka arī orientēšanās «noveco», mums trūkst ieinteresētu, aizrautīgu jauniešu. No Rīgas skolas tādus redzu tikai divus — Raiti Rūrānu un Rolandu Bruģmani. Bet kur pārējie? Atsaucieties, nāciet bariņā!

o Kāpēc veidojas šāda situācija?

Jauniešiem vajadzīgs spilgts līderis, cilvēks, kas prot aizraut un pārliecināt, ka ir vērts saistīties ar šo sportu, ka labāk trenēties mežā, dabā, svaigā gaisā nekā garas stundas čatot internetā.

Jā, šāds cilvēks ir problēma — kur ņemt entuziastu, ja visiem šobrīd jādodomā par ģimeni, darbu, izdzīvošanu?

Arī vecākiem mājās vajadzētu bērniem skaidrot, cik svarīgi uzturēt sevi možu ar fiziskām aktivitātēm. Tad būtu mazāk pārdzīvojumu par dažādiem nedarbiem, ko

jaunieši spējīgi sastrādāt.

o Nu tad beidzot palūkosimies, kā bija tur aiz trejdeviņām jūrām un zemēm – Austrālijā?

Jā, tiešām tālu tas bija. Lidojām turpat diennakti. Nācās aklimatizēties no mūsu ziemas uz īstu, karstu vasaru, pierast pie vasaras tveices pāri par + 30C.

Pirms sacensībām lielus mērķus sev neizvirzīju. Vienkārši nolēmu skriet, cik labi vien protu un spēju, par vietu un medaļām nedomājot. Paveicās!

o Tas laikam pašam un citiem komandas biedriem bija liels pārsteigums?

Finišēju pirmais, pēc tam ieradās lietuvietis un šveicietis. Intuīcija jau teica – viņi pēc laika būs pirmie. Tā arī bija – man tika trešā vieta, un par to biju ļoti priecīgs. Domāju, tas arī paliks kā lielākais sasniegums manā OS sporta biogrāfijā, kas nu jau skaitāma divos gadu desmitos.

Priecājās jau visi – gan izlases biedri, gan mājinieki, izlasot priecīgo ziņu internetā... Dēls Emīls gan esot noprasījis – kāpēc tikai trešā vieta! Bet vispār daudziem man jāteic paldies par atsaucību, atbalstu, līdzjušanu, sagaidīšanu mājās – ģimenei, sporta draugiem, darba kolektīvam, nedzirdīgo sporta dzīves vadītājiem, arī Ikšķiles mēram Jānim Rudzītim un vēl daudziem citiem.

o Kādi tavi nākotnes nodomi attiecībā uz sportu?

Jaunus rekordus jau neplānoju – kā nekā esmu jau pārkāpis 40 gadu sliekšni, bet skriešu gan, cik ilgi vien spēšu. Šajā ziņā man ir spilgts piemērs: mans tēvs – šī sporta entuziasts vēl savā 75 gadu vecumā; mūsu brašās sievietes M. Plaude, I. Balode u.c.

Vienīgais, kas dažreiz piebremzē, ir dārgās izmaksas, it sevišķi visai ģimenei šajā sportā – jāiegulda ne tikai savs spēks un gudrība, bet arī daudz personisko līdzekļu, kaut vai auto ekspluatācija, benzīna apmaksa, dalībnaudas, ekipējums utt. Bet, ja tā ir sirdslieta, tad tas vairs netiek rēķināts ...

o Vai ir kāds nepiepildīts sapnis, iecere?

Gribētos vēl vairāk kopā ar ģimeni, draugiem paceļot – pa Latviju, uz ārzemēm. Pagājušā gadā necerēti izdevās neilgu laiku pabūt Alpos. Kāpām uz slaloma slēpēm visi četri. Tas bija skaists notikums, kuram līdzīgus gribētos piedzīvot vēl un vēl, jo neiepazītu skaistu un vilinošu vietu pasaulē ir vēl tik ļoti daudz.

LNS – 85

Kā tapa nedzirdīgo teātris

Ilze Kopmane

Kādā sniegotā, saulainā ziemas pēcpusdienā grupiņa Nedzirdīgo savienības cilvēku viesojās LNS Goda biedres, KC «Rītausma» drāmas kolektīva dibinātājas ilggadīgās režisores *Elvīras Elksnes* mājās «Ancīšos» Siguldas apkaimē.

Bijām iepriecināti, ieraugot mūsu teātra māmuļņu veselu, žirgtu miesā un garā. Un pakavējāmies sarunā par viņas skatījumu uz notikumiem «toreiz un tagad».

Par ceļu pie nedzirdīgajiem ļaudīm

Tas bija tik sen, pirms veselas mūžības. Bet atminos visu, kā tagad tas būtu noticis! Biju toreiz, pirms vairāk nekā 70 gadiem, jauniņa aktrisīte Jelgavas teātrī pie režisora Pētera Lūča. No Nedzirdīgo biedrības bija interesējušies pēc palīga teātra mākslas apgūšanā.

Neviens īsti nevēlējās, varbūt bijās, kā sapratīsies ar cilvēkiem, kuri nedzird. Tad režisors man teica; ej tu, tev tāda žēlīga sirds.

Un es devos uz Šķūņu ielu, kur toreiz atradās Nedzirdīgo biedrība. Aizgāju – un paliku uz ilgiem gadiem, uz visu darba mūžu. Mani iedvesmoja nedzirdīgo cilvēku lielā griba un interese darboties.

Kāds bija sākums?

Tas arī bija sākums – man pretī nāca Georgs un Ženija Porši, jauni, skaisti cilvēki, kas vēlējās darboties teātrī. To jutu jau no pirmās apsveicināšanās. Ātri vien mums pievienojās Celmu pāris, un ķērāmies pie maza viencēliena iestudēšanas.

Sākumā mums tulka nebija, tikai vēlāk, kad bijām kopā 10 – 12 cilvēki. Tulki – diktori bija ļoti jauki – S.Semiote, A.Pavlins, V. Lediņa, D. Piterniece... Viņi man

Ļoti palīdzēja, jo zīmju valodu nepārvaldīju. Taču, kad vajadzēja izskaidrot un parādīt, ko un kā vēlos, to es spēju, un ar aktieriem lieliski sapratāties.

Tie bija raženi darba gadi

Tā ar patiesu lepnumu varu teikt, atskatoties uz mūsu drāmas ansambļa izaugsmi un sasniegumiem turpat 50 gadu garumā, ko aizvadījām kopā gan skaistās lomās vairākcēlienu lugās, lielos uzvedumos (Dzintarzeme — Latvija, Četri gadalaiki, Mums likteņupe viena, Dainu Tēva pagalmā u.c.) gan arī dažādos citos mazo formu iestudējumos.

Katru gadu tapa jaunas lugas pirmizrādes, montāžas, tematiski iestudējumi («Uguns un nakts», «Pūt, vējiņi», «Brīnumzāļīte», «Indulis un Ārija» u.c.).

Pašiem un kopā ar citiem pašdarbības kolektīviem.

Par viesizrādēm un izbraukumiem

Devāmies viesizrādēs pa Latviju un uz citām republikām — Krieviju, Gruziju, Ukrainu, Vidusāziju utt. Iedomājieties — 55 cilvēku sastāvā viesojāmies Kijevā, Ļvovā, Maskavā. Un visur mūs uzņēma ārkārtīgi atsaucīgi. It visur izjutām sirsnību, laipnību, draudzību. Sapratāmies mākslas valodā, sakontaktējāmies arī brīvajā laikā pēc izrādēm — pie kopīga mielasts galda, ek-skursijās.

Mani aktieri — vislabākie

To nu varu teikt ar drošu prātu. Bija tādas neaizmirstamas skatuves zvaigznes kā Elenora Stepaņuka, Paulis Pavlins, Got-frīds Briedis... Reizēm brīnījos un pat noprasīju viņiem: «Paklau, nu kā tev tik labi sanāk?»

Tad man atbildēja: nedzirdīgais visu saprot bez vārdiem, ar intuīciju, caur savas muguras smadzenēm... Tik smalku izjūtu un tādu dzīvošanu savā tēlā pie dzirdīgiem aktieriem neesmu manījusi.

Jā, Gotfrīds bija izcils šajā ziņā. Vēl tagad atceros, kā viņš iejutās savā vienteikuma lomiņā «Panē Duļskā» — tik vien kā beigās pateica: ejiet jūs visi pie velna! Bet tas iznāca tik pārlicinoši ar visu izskatu, stāju, žestiem.

Gotfrīds vēl tagad man raksta vēstules ar parakstu: Jūsu aktieris...

Par cenzūru

Domāju, ka liela nozīme bija pareizi izvēlētam repertuāram. Uzdevumos bija atainotas ne tikai latviešu, bet dažādu tautu paražas, tautasdziesmas, dejas. Tieši tas glāba arī no padomju cenzūras — visur uzsvērām tautu draudzības ideju, izvairījāmies skaļiem varas slavinājumiem un politiskiem lozungiem.

Daudzviet, īpaši Vidusāzijā, redzējām, kā tur cilvēki dzīvo savu ierasto dzīvi un par padomju likumiem, tikumiem daudz galvas nelauzīja. Tur bija sava kārtība, gadsimtos iedibināta. Bet bargās pieņemšanas komisijas mums nekā nevarēja pārnest...

Kā nu bez grūtībām!

Dzīve jau tāpēc ir pievilcīga, ka nemitīgi jādomā, jāmeklē kaut kas jauns, jāpārvar šķēršļi, lai kaut ko sasniegtu.

Mūsu aktieriem lielākā grūtība bija tekstu iemācīšanās no galvas un pēc tam sava teiktā saprašana. Reiz man kāda aktrise atzinās: tekstu zinu, bet to nesaprotu.

Un no tā laika īpaši vērīgi sekoju, lai šāda situācija neveidotos. Pārrunāju ar katru aktieri, ko gribu panākt, ko vēlējies teikt lugas autors un kas jāzina pašam. Rūpīgi piemeklējām un apsvērām zīmes katram vārdam.

Kopā turējāmies ne tikai izrādēs un mēģinājumos. Devāmies ekskursijās, apmeklējām muzejus, teātra izrādes, apspriedām izlasīto.

Par jaunām tendencēm

Savos 99 gados tomēr dzīvi sekoju visam līdzī, kas notiek ārpus mājas sienām. Acis vairs tik gaiši nerāda, lai lasītu, tāpēc mans labākais draugs ir radio līdzās, kas sniedz ziņas no visas pasaules. Klausos latviešu, krievu, lietuviešu valodā raidīto.

«Kopsolītim» izlasu virsrakstus, pārējo man nolasa priekšā mājinieki.

Bet varu teikt, ka zinus visus biedrības notikumus Rīgā, Latvijā, pasaules ceļos. Domāju, mums ir pietiekoši daudz jaunu varošu, gaišu cilvēku, kas turpinās kultūras tradīcijas.

Varbūt tas būs teātris, kas tendēts mazāk uz tekstu, vairāk uz kustībām, mīmiku.

Visi mākslas veidi un žanri ir labi, ja aktieri spēj iedzīvoties savās lomās — ar vai bez vārdiem, plašām vai skopām kustībām.

Arī kustību teātris pamazām iekaro savu vietu blakus klasikai. Un tas ir labi, ko dara jaunieši. Lai viņiem pietiek spēka un gudrības doties arvien tālākos meklējumos mūsdienu mākslā.

Novēlējums

Nedzirdīgo saimes ļaudīm novēlu dzīvot draudzīgi, turēties kopā, saglabāt dzīvesprieku, darbojoties savās biedrībās. Tikai kopā veidojas spēks, ar kuru var paveikt kaut ko paliekošu un svētīgu nākamajām paaudzēm. Lai tas jums visiem, visiem izdodas!

Citās organizācijās

«Efraima» kopsapulcē

Līga Pauniņa

Ir pagājuši jau divi gadi kopš nedzirdīgo jauniešu un viņu draugu organizācija «Efraims» dibināšanas. Tāpēc šī gada februārī notika jauniešu kopsapulce, vadības atskaite, jaunas valdes ievēlēšana.

«Efraima» vadītājs U.Ozols rezumēja 2003. — 2005. gadā paveikto darbu, detalizēti iztirzājot organizācijas darbību. Revidents sniedza savu atzinumu par finansu izlietojumu, izvērtēja grāmatvedības darbu, biedru maksas utt.

Pēc tam debatēs tika pārrunātas dažādas tēmas: par savstarpējo attiecību veidošanu, jauniešiem nepieciešamo plašāku informāciju, neformālām metodēm darbā utt.

Jaunieši uzsvēra: aicinot sarunu biedrus iejusties lomu spēlēs, diskusijās, viņi kļūst atrasisitāki, brīvāk pauž savas domas, nekautrējas jautāt. Tika ierosināts līdzšinējos pasākumus papildināt ar sportiska veida aktivitātēm un izklaidēm. Vēl daži ierosinājumi un pārdomas. Jūtama atšķirtība nedzirdīgo sabiedrībā starp jauniem un veciem, tāpēc vajadzētu to novērst un vienoties par kopā darāmo darbu, jo visi esam taču nedzirdīgie. Jau-nieši nav domājuši nodalīties vecuma kategorijās. Tomēr viedokļi dažādi — kāda meitene pēc sazināšanās ar vecākiem cilvēcīgiem secinājusi: viņiem ir citādi uzskati, viņi necenšas reāli saprast jaunu cilvēku idejas, tāpēc: ja viņi vēlas būt kopā ar jaunajiem, lūdzu, bet piespiest nevienu — ne vecu, ne jaunu — nevar.

Vajadzētu izveidot radošo komandu, kurā ģenerēt jaunas idejas, aizstāvēt nedzirdīgo tiesības sabiedrībā un spēt pilnībā lauzt sliktos stereotipus par nedzirdīgajiem.

Jāmeklē ceļi citu novadu jauniešu iesaistīšanai kopīgā darbā un pasākumos. Visi bija vienprātīgi, ka nav ko gaidīt palīdzību no citiem, kā, piemēram, no LNS, kā «krievu» laikos. Pašiem jāpildinā sevi un organizācijai jāpierāda sava patstāvīgas dzīves un darbības spēja.

L.Pauniņa izteica pateicību U.Ozolam par aicinājumu piedalīties jauniešu seminārā kopā ar dzirdīgajiem. Tur viņa ieguvusi jaunas zināšanas un idejas. Līga ir Rēzeknes jauniešu klubiņa vadītāja LNS ietvaros. Šis klubiņš gribētu darboties arī «Efraimā», bet rēzeknieši uzskata, ka labāk visiem kopā ar LNS. Rēzeknē vecie un jaunie ir ļoti draudzīgi, un visi darbojas LNS. «Efraims» atbalsta Rēzeknes jauniešus — galvenais darboties, kā paši vēlas. Arī «Efraims» turpmāk sadarbosies ar LNS, kā tas bijis līdz šim dažādās aktivitātēs.

Jāatzīst, ka pašlaik tikai tieši valdes locekļi rosina idejas un cenšas tās realizēt, bet citi jaunieši pārsvarā paliek malā. Debatēs izskanēja iedrošinājumi visiem — nebaidīties, nekautrēties un nākt ar saviem ieteikumiem, palīdzēt tos realizēt. Kopsapulce veica labojumus «Efraima» Statūtos. Uzklāusija līdzšinējā prezidenta U.Ozola vēlmi turpmāk nekandidēt uz šo amatu. U.Ozols turpmāk grib vairāk uzmanības veltīt darbam nedzirdīgo skolā.

Par «Efraima» prezidentu tika ievēlēts Ivars Kalniņš, U.Ozols — viceprezidents, valdē: E.Zariņa, T.Osetrova, G.Jurševskis, V.Meija un L.Pauniņa.

Skolu dzīve

«Par» —jaunajai Rīgas skolai

Jevgēnijs Puhovs, skolotājs

Rīgas nedzirdīgo bērnu internātpamatskola atrodas Rīgas centrā — A.Čaka ielā 42. Tā ir viena no vecākajām skolām nedzirdīgajiem bērniem Eiropā un vienīgā, kā arī vecākā šāda tipa mācību iestāde Latvijā. Šogad skolai aprit 165. gadskārta.

Kāpēc vajadzīga jauna skola

1966. gadā skolas pagalmā tika uzcelta internāta ēka, kura patlaban atrodas avārijas stāvoklī. Valsts Vides veselības centrs un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests jau vairākkārt atteicis skolēnu reģistrāciju, novērtējot objektu neatbilstību sanitāri higiēniskām normām, kā arī faktoros, kuri reāli apdraud mūsu skolēnu veselību un dzīvību.

Rīgas pilsētas skolu valde ieguldīja lielus līdzekļus, lai kapitāli izremontētu tualetes telpas un dušas. No ēdnīcas korpusa palika tikai vecās sienas — pārējais atjaunots, un tagad tā atbilst Eiropas prasībām.

Taču guļamistabas ir pavisam bēdīgā stāvoklī — pamata sienas ar plaisām, logi nav verami, līdz ar to telpas nevēdināmas utt. Turklāt mazās istabās, divstāvīgās gultās guļ pa 8 — 12 skolēniem, nav kur novietot skapīšus, galdu, krēslus.

Skolas klašu telpu platības neatbilst normām, un tas ļoti nelabvēlīgi ietekmē mācību procesu. Skolai nav sporta zāles, kas būtiski ietekmē mācību — treniņu darbu un iespēju sociālai rehabilitācijai dzirdīgo vidē, kas savukārt ir galvenais skolas uzdevums. Sports ir arī viens no visietekmīgākajiem līdzekļiem adaptācijai dzirdīgo vidē.

Amatu mācības klašu šaurības dēļ ir neiespējami nodrošināt kvalitatīvu un mūsdienīgu mācību procesu. Telpu trūkuma dēļ skola nevar atvērt vidusskolu nedzirdīgajiem, kā tas tiek praktizēts citās Baltijas valstīs un Eiropā.

Atrašanās pilsētas centrā, intensīvā trokšņu joslā, apgrūtina, padara pat par neiespējamu dzirdes aparāta lietošanu, līdz ar to arī mācību vielas apgušanu un nedzirdīgo valodas runas izteices attīstību.

Kas jau izdarīts?

Aptverot visus šos aspektus, tika panākta vienošanās starp Izglītības un zinātnes ministriju, Rīgas Domes pilsētas skolu valdes (tagad Izglītības, jaunatnes un sporta departaments) un skolas administrācijas pārstāvjiem par jaunas skolas celtniecību.

Tika izstrādāta programma, atrasta iespējamā vieta, izstrādāts investīciju programmas pieteikums (50% Izglītības un zinātnes ministrija un 50% Rīgas Dome kopā ar starptautisko Norvēģijas Rotari klubu).

Tika izsludināts konkurss par tiesībām projektēt skolas celtniecību. Uzvarēja «Skonto Būve».

Taču lietas ieilga tāpēc, ka Rīgas Domes Vides komiteja bija pret šīs vietas izmantošanu skolas celtniecībai.

Ar vairākkārtējiem RD IJSD un pilsētas Izglītības un Attīstības komiteju lēmumiem tika nolemts izstrādāt zemes detalplāno-juma maiņu attiecīgam zemes gabalam ekskluzīvā Rīgas vietā — Rīgā, Murjāņu ielā pie Juglas ezera.

8. februārī Rīgas Dome pieņēma pozitīvu lēmumu, un beidzot esam uzvarējuši cīņā par skolas atrašanās vietu — zeme skolai piešķirta.

Tuvākās dienās tiks izsludināts jauns slēgts, apmaksāts konkurss par tiesībām projektēt skolu.

Kāda būs skola?

Skolā paredzēti 43 klašu kompleksi — pa 12 kompleksi jaunāko, vidējo un vecāko klašu skolēniem; 5 kompleksi — nedzirdīgiem skolēniem ar kompleksām problēmām (redzes, garīgās, kustību) un 2 kompleksi papildus — iespējams, paaugstināta tipa arodapmācība. Klašu lielums 38 m² ar 19m² laboratoriju — personīgām lietām, metodiskiem un izdales materiāliem u.c.

Mācību kabineti fizikā, ķīmijā, bioloģijā 40 m² ar laboratorijām 18 m². Bez tam zīmēšanas, ādas apstrādes, dzirdes, individuālā darba, keramikas, automācības u.c.

Arvien lielāku vietu skolas mācību darbā ieņem datorzinības. Kā liecina pasaules

pieredze, nedzirdīgie cilvēki var strādāt ar datoru un veikt visus ar to saistītos darbus, izņemot tos, kur vajadzīga dzirde. Paredzēti 4 datormācības kabineti (60 m² ar laboratoriju 19m²).

Ļoti svarīga vieta skolā būs amatu mācībai. Paredzētas 2 šūšanas, 2 aušanas un 4 galdniecības klases ar teorijas telpām, noliktavām un mašīntelpām. Mājturības kabinets — sadzīves praktisko iemaņu apmācībai.

Administrācijas blokā paredzēts: direktoram, direktora vietnieku kabineti, skolotāju istaba, bibliotēka, sēžu zāle, fakss, internets, skolas muzejs, mācību metodiskais kabinets, sekretārs, uzgaidāmā telpa, viesu istaba, grāmatvedība, kanceleja.

Plaša (400m²) paredzēta aktu zāle ar 72 m² skatuvi un tai piekļaujošos muzikālās ritmikas zāli ar piltuvveida šeikeri grīdas klājumā, kas ļauj rezonēt tai. Aktu zālei piekļaujas vestibils.

Ēdnīcas un saimnieciskās telpas: ēdamzāle (400 m²) un moderna virtuve skolēniem nodrošinās kvalitatīvu uzturu normālā vidē. Bez tam šajā blokā būs mēbeļu noliktavas, arhīvs, remontdarbnīca, surdotehniķa kabinets, tehniskā personāla istabas, autogarāža. Medicīnas bloks — ārstu kabineti, izolators, procedūru un zāļu izsniegšanas telpas, ģērbtuves, dušas.

Sporta komplekss.

Ne visi nedzirdīgie skolēni spēj sasniegt vienlīdz augstu izglītības līmeni ar dzirdīgajiem vienaudžiem, bet viņi ļoti spēj veikt praktiskas nodarbības un sasniegt labus rezultātus sportā, ko pierāda līdzdalība Eiropas un pasaules mēroga sacensībās.

Nedzirdīgajiem nav savas sporta skolas, kā arī Nedzirdīgo sporta federācija negatavo jaunos sportistus. Līdz ar to šis svarīgais darbs ievērojamā mērā gulst uz skolas pleciem. Un ne tikai — pirmkārt, nedzirdīgie pilsoņi nav invalīdi, viņi tikai nedzird, un tāpēc viņiem jāattīsta sevi gan garīgi, gan fiziski, lai izmantotu iespēju sekmīgi startēt nedzirdīgo vienaudžu vidū. Otrkārt, veselīgs dzīvesveids un aktīva atpūta nodrošinās norūdīšanos un sekmīgāku mācāmās vielas apguvi, runas vārdiskās izteices apguvi.

Sporta komplekss sevī ietvers — sporta zāli 24 x 42 m ar 400 skatītāju vietām, peldbaseinu 6 celiņiem x 25m un 400 skatītāju vietām. Bez tam — sausās peldēšanas zāle, masāžas kabinets, trenāžieru zāle, rehabilitācijas centrs, medicīnas kabinets ar visām nepieciešamajām palīgtelpām, dušām, ģērbtuvēm. Vēl paredzētas telpas treneriem, instruktoriem, kafejnīcai, vesti-bilam, kompleksa vadītājam u.c.

Pie sporta kompleksa būs arī stadions ar 400 m skrejceliņiem, pastaigu laukumi, rotaļu laukumi, aktīvās atpūtas zona.

Ļoti svarīgs posms šajā sistēmā — dzīvojamās telpas, jo internātā daļai skolēnu būs jāpavada 14 — 15 gadi, lai iegūtu vidējo izglītību. Internātam divi korpusi ar 160 vietām, kā zēniem, tā meitenēm; ar visām iespējamām labierīcībām. Guļamistaba paredzēta 3 personām un pa 2 guļamistabām 1 sanitārais mezgls — duša, izlietne, tualete (vecajā internātā — vienā stāvā aptuveni 30 skolēniem — 2 dušas, 4 izlietnes, 3 tualetes!). Dzīvojamā korpusā paredzētas apģērbu kopšanas un remontēšanas istabas, spēļu istabas, nodarbību telpas, 2 mājturības kabineti, noliktava, audzinātāju istabas, sanitārie mezgli u.c.

Pie dzīvojamā korpusa piekļausies medicīnas bloks.

Jaunās skolas atrašanās vietai būs nodrošināta laba satiksme ar pilsētas centru un citām vietām — Imantas, Ziepniekkalna, Ķengaraga rajonos.

Jaunā skola rūpēsies arī par jauno pedagogu sagatavošanu. Paredzēts uz skolas materiāli tehniskās bāzes pamata, sadarbojoties ar augstskolām, veikt pedagogu izglītības paaugstināšanu.

Ja pašreiz skolas pedagogi visai smagos apstākļos veic gan iespējamo un pat neiespējamo darbu, tad jaunā skola ne-apšaubāmi dos ievērojamu stimulu un ieguldījumu turpmākā nedzirdīgo bērnu audzināšanā.

Sporta ziņas

RSK «NS» ziņo

6. februārī 51. vidusskolas sporta zālē notika Rīgas nedzirdīgo meistarsacīkstes florbolā. Pirmo vietu ieguva komanda «Dzilna»: M.Birmanis, A.Romanovs, A.Ruskuls, S.Lasmanis, tad seko «VVOBZ» un «Futbols».

12. februārī notika meistarsacīkstes boulingā atpūtas centrā «Toss — halle». Rezultāti: vīriešu grupā I vietā Oļegs Hlibovs; II. Guntars Beisons; III. Vladimirs Lagunovs, sievietes grupā I. vietā Ilona Ozola; II. Sigute Saukiene; III. Anita Homiča.

19. februārī notika Rīgas nedzirdīgo meistarsacīkstes zemledus maksšķerēšanā Babītes ezerā. Pirmo vietu ar smagāko lomu — 2.608 kg ieguva Aleksandrs Romanovs; II. ar 2.270 kg Igors Kurzenkovs; III. ar 2.070 kg Ivans Zariņš.

No 1. februāra līdz 1. martam 51. vidusskolā notika Rīgas nedzirdīgo meistarsacīkstes basketbolā. Pirmo vietu ieguva RNBIS: A.Pešiks, V.Jelžovs, A.Ķīvītis, A. Timofejevs, A.Vinogradovs; II. RSK«NS» Rīga; III. «FUBU». Sirsnīgi pateicamies Nedzirdīgo invalīdu atbalsta fondam «Klums» par sagādātajām dāvanām uzvarētāju apbalvošanai.

LNSF informē

LR NEDZIRDĪGO ČEMPIONĀTS GALDA TENISĀ

2. aprīlī pl. 11 — 16

RTU Datorzinību un informācijas tehnoloģiju fakultātes sporta zālē, Rīgā, Meža ielā 1.

SACENSĪBU PROGRAMMĀ: 1. Vīriešu vienspēles. 2. Sievietes vienspēles. 3. Jauktās dubultspēles. Visi mači notiek līdz 3 uzvarētiem setiem.

DALĪBNIEKU PIETEIKUMI jāiesniedz tiesnešu kolēģijai 1 stundu pirms sacensībām.

Dalības maksa individuālajā galda tenisā: a) ar sporta klubu — LNSF biedru oficiālu pieteikumu bez maksas; b) pārējiem — 2 Ls.

Pateicība

Rīgas biedrība pateicas saviem ziedotājiem. Tie ir: Helēna Koz-lovska, Velta Anspaka (katra 1Ls), Ingrīda Rudzīte, Brigita Miezīte, Nonna Zunda, Imants Zunda, Anfiza Kraze, Lilija Feld-berga (katrs 2 Ls), Emīlija Obolēviča, Vincents Obolēvičs (katrs 2.50 Ls), Ņina Bula, Lūcija Saksone, Oļegs Liepa, Velta Zakenfelde (katrs 3 Ls).

Priecīgas Lieldienas!

Lieldienu rītā piecelies pirms saullēkta, sagaidi to un dari tā:

- nomazgā seju pret sauli tekošā ūdenī;
- saposies glītās, tīrās, vēlams jaunās drānās;
- pirmo olu ēdot, sadali to visiem vienlīdzīgās daļās;
- pacenties labi izšūpoties.

Tad visu gadu būs mundrs prāts, veselība, skaistums vaigā, odi nekodīs, miegs nenāks rītos un satiecība valdīs mājās.